

KENTELIOÙ BREZHONEG

War ar Radio

Sizhun XXXIX

SIZHUN XXXIX
WAR VORD AN HENT
KENTEL 1
CHASEOURIEN

M = ar vamm
A = Annaig
C = Chann

(Dirak bep a dasad kale emañ an div vaouez. Trouz tennoù-fuzilh o strakal d'un taol.)

M - Klevel ' peus, Chann ?

C - Ya, digoret eo ar chase abaoe dec'h.

M - Ne garan mod ebet ar chaseourien na trouz spontus o zennoù-fuzilh

A - Mamm, kouezhet ' zo ul lapous e penn all ar porzh...

C - E penn all ar porzh ! Spontus ! Difennet eo dezhe koulskoude dont ken lost d'an tier !

A - Marteze n'eo ket marv al lapous ...

M - Piv ' oar ? Mod pe vod, ' vo dav deoc'h chom 'ba 'n ti, betegout ' tennfe an dud sot-se war kement tra o fichal... Ha poent e vefe deoc'h peurechuiñ ho labour-skol...

Annaig a gemer ul levr saozneg hag a gomañs mat da droiñ an istor "Ar biz majik" skrivet gant Roald Dahl, hag Annaig da c'hoarzhin kement ha kement

M - Fentus eo an droidigezh ?

A - Sell 'ta Mamm ! Un istor chaseourien an hini eo !

M - Ha petra 'zo degouezhet gante ?

A - Un eskemm 'zo bet etre ur familh chaseourien hag ur familh gwazied gouez ! C'ha, c'ha, c'ha !

M - Peseurt mod, un eskemm ?

A - Ar chaseourien 'zo aet da wazied, ken bihan ha lapoused, gant eskell ha tout, e-pad m'emañ ar gwazied o lont ken bras hag ar re all, hag o kemer o flas e-barzh o zi.

M - Ha da belec'h eo aet ar familh chaseourien-se -da laret eo ar gwazied nevez-, da lojañ ?

A - Dav eo bet dezhe sevel un neizh gant bleñchoù ha pluñv, kousket dindan an amzer, klask o boued tro-dro d'ar gwez. N'eo ket re vrav o stal...

M - Gwell a se ! Ma vefe graet kement-se d'ar chasouerien-mañ...

A - Mall ' zo ganin gouzout penaos e vo fin an istor...

GERIAOUEG

askell ¹ , an a. eskell aile	fichañ, fichet	a-bell
gwazi ¹ , ar w. -ed oie	bouger	de loin
troidigezh ¹ , an d. -où	lojañ, lojet	gouez
<i>traduction</i>	<i>habiter</i>	<i>sauvage</i>
bleñch, ar b. -où	komañs, komañset	mall
<i>brindille</i>	<i>commencer</i>	<i>hâte</i>
chase, ar c.	peurechuiñ,	pe-seurt mod
<i>chasse</i>	peurechuet	<i>comment</i>
eskemm, an e. -où	achever	
<i>échange</i>	treiñ, troet	
fuzilh, ar f. -où	<i>traduire</i>	
<i>fusil</i>		
neizh, an n. ioù		
<i>nid</i>		
tenn, an t. -où		
<i>tir</i>		

Ne garai mod ebet ar chaseourien na trouz spontus o zennoù-fuzilh.

Je n'aime pas du tout les chasseurs ni le bruit effrayant de leurs coups de fusil.

Kouezhet¹ zo ul lapous e   Il ar porzh...

Un oiseau est tombé à l'autre bout de la cour.

Betegout¹ tennfe an dud sot-se war kement tra o fichal...

De peur que ces fous ne lissent sur la moindre chose qui bouge.

Ar chaseourien¹ zo aet da wazid...

Les chasseurs ont été transformés en oies.

SIZHUN XXXIX
KENTEL 2
PESKETOURIEN

- T = An tad
M = Ar vamm
A = Annaig
G = Gwenole
P = Ur pesketour
B = Ur besketourez

(An tad o lenn ar journal. Trouz ar pajennoù.)

- T - A-benn disadorn ' vo un devezh bras evit naetaat ar stêr gant ar besketourien hag an dud dibres.
- G - Ni hon eus c'hoant da vont da sikour !
- M - Ma vez echuet ho labour-skol ganeoc'h, neuze ' vo moien deoc'h mont da heul ho tad.
- A - N'emaoc'h ket o soñjal dont, mamm ?
- M - Geo, met sañset on degas kafe tomm ha traoù da zebriñ d'al labourerien, bara, amann, chistr, bier ha kouignoù !
- T - Ho mamm 'zeuio e-tro dek eur hanter, ha ni 'yelo e-tro nav eur. Dav 'vo deoc'h gwiskañ ho potoù uhel, dilhad-labour ha mantilli-glav.
- G - Ni zo ret deomp mont diouzhtu da begañ e-barzh hon labour-skol neuze.
- (An devezh war lerc'h. Klevet 'vez a-bep seurt trouz : tud o kerzhed e-kreiz ar stêr, tan o strakal, an heskennerez o vont en dro.)
- P - Mat, bugale, lakit ho pern koad amañ. Diwallit da zont re dost d'an tan. Lammañ 'ra lammoù glaou-ruz mare ha mare.
- B - Annaig, ha moien vefe deoc'h degas ur sac'h plastik din ? Sell 'ta, nag a draoù lous 'zo bet taolet e-barzh an dour : boutailhoù gwer, bouestoù bier, boutailhoù plastik
- A - (O legas ar sac'h plastik d'ar vaouez) Me a garfe dont ganeoc'h da zastum anezhe !
- B - Diwallit ... Ma faot deoc'h dont e-barzh ar stêr, 'vo ret deoc'h kaout ur manegoù : lammoù gwer lemm ha lammoù houarn a vez kavet alies e touesk al lorgnez.
- G - Pa vo bet naetaet ar stêr, e teuio an dluzhed en-dro ?
- P - Ya, emichañs. Dluzhed, silioù, somoned, lochennoù...
- B - Setu ho mamm o legouezhout gant he c'harr-tan leun a voued hag a voutailhadoù. Deomp da evañ un lasad...

GERIAOUEG

dluzh, an d. sing. -enn*, (dluzhed) <i>truite</i>	naetaat, naetaet <i>nettoyer</i>	dibres <i>disponible</i>
heskennerez*, an h. -ed <i>tronçonneuse</i>	strakal straket <i>craquer</i>	leun <i>plein</i>
kouign*, ar g. -où <i>gâteau</i>		
maneg*, ar v. -où <i>gant</i>		
lochenn*, al l. -où <i>vairon</i>		
sili, ar s. sing. -enn (silioù) <i>anguille</i>		
glaou, ar g. <i>charbon</i>		
houarn, an h. <i>du fer</i>		
lorgnez, al l. <i>ordure</i>		
somon, ar s. -ed <i>saumon</i>		

Ni ' zo ret deomp mont diouzhtu da begañ e-barzh hon labour-skol neuze.

Il faut que nous commençons notre travail du soir tout de suite.

Mat, bugale, lakit ho pern koad amañ.

Bien, les enfants, mettez votre las de bois ici.

Ret ' vo deoc'h kaout ur manegoù.

Il faut porter (avoir) une paire de gants.

Deomp da evañ un tasad.

Allons boire un verre.

SIZHUN XXXIX
KENTEL 3
REDERIEŃ WAR VELO

T = Tad (e karg deus ar skipailh)

G = Gwenole ar paotr 7 vloaz

Y = 5 pe 6 yaouank 20 vloaz

Ur skipailh o klask en em wellaat war velo

Trouz chadenn ur velo o vont en-dro

G - Da belec'h emhout o vont, Tadig ?

T - Da gavout ar skipailh evit prepariñ an droiad vras war ar menezioù.

T - Salud tout an dud !

T - Setu emamp deuet evit gwelet hag-eñ oc'h prest evit ar redadeg a vo graet a-benn arc'hoazh. 200 km bennak ' vo da redek. Ma faot deoc'h bout en ho pleud, tudoù, e vo ret deoc'h kousket a-walc'h ha degouezhout dihun mat evit mont kuit da eizh eur hanter.

Y1 - Arabat e vo deomp dont re ziwezhat en dro d'ar gêr war lerc'h ar fest-noz neuze.

T - Ronan, te 'vo e penn ar skipailh !

T - Soñj mat 'peus : dre Boullaouen evit mont, ha dre Vrasparzh evit dont en-dro.

R - Ya, graet 'm eus diwar an avel, sellet 'm eus deus ar gartenn, gant Alan, ha reñket eo bet an droiad etrezomp.

T - Mat-tre. Deuet eo tout an traoù ganin : tokeier-skañv espres, chupennoù gwenn daou chakod, morzhedennoù. Stammennoù tomm -laret 'zo bet war R.B.I. e vo rev gwenn a-benn arc'hoazh-, manegoù tev ha boteier-ler.

Y2 - Deuet out a-benn da breñañ tout an dilhad-se gant an arc'hant bet gounezet ganeomp warlene e "Redadeg an teir stêr" ?

T - Ya, gant an distaol a oa war ar manegoù !

R - Pep hini 'vo e gourloudenn hag e sac'hig gantañ ?

Y1, Y2, Y3 : Ya ! Eveljust !

T - Ganin e tevio ar sac'had louzeier hag ar bouzellennoù-cheñch. A-benn arc'hoazh neuze, dirak an iliz da 8 eur hanter !

GERIAOUEG

koulourdenn*, ar g. -où <i>gourde</i>	dihuniñ dihunet <i>réveiller</i>
morzhedenn*, ar v. -où <i>cuissarde</i>	redek, redet <i>courir</i>
redadeg*, ar r. -où <i>course</i>	bout bet <i>être</i>
stammenn*, ar s. -où <i>gilet</i>	
distaol, an d. -ioù <i>réduction</i>	
ler, al l. <i>cuir</i>	
rev, ar r. -ejer <i>gel, gelée</i>	
skipailh, ar s. -où <i>équipe</i>	

Ma faot deoc'h bout en ho pleud, ludoù, e vo ret deoc'h kousket a-walc'h.

Si vous voulez être dans votre assiette, il faudra que vous dormiez suffisamment.

Te ' vo e penn ar skipailh.

Tu seras à la tête de l'équipe.

SIZHUN XXXIX
KENTEL 4
POURMENERIEN AR SUL

T : An tad
M : Ar vamm
A : Annaig
G : Gwenole
C : Channig

T - Peseurt amzer vrav ! Ma yafemp d'ober un droiad bale ...

G - Hag ur pik-nik war vord ar mor !

A - O ya, Tadig... gant hon VTToù !

M - Me a vefe gwelloc'h din kerzhet ; ne 'm eus ket lakaet ma fri er maez abaoe pell zo !

T - Neuze, ni yelo gant ar VTToù, ar vugale ha me, gouest ' vimp d'en em gavout en tu bennak, war-dro kreisteiz hanter. Me a blijfe din pourmen dre un hentig don bennak !

M - Alo, Channig, an traou 'ya mat ?

C - Ya, gwelet 'peus pegen brav eo an amzer ?

M - N'ho pefe ket c'hoant da zont da vale ganin betek Penkerne ? Aet eo ar vugale gant o zad war o VTToù, ha sañset omp en em gavout eno e-tro kreisteiz hanter.

C - Deomp da dapout ar wenodenn, frankilóc'h ' vimp ...

M - Start eo diouer ar c'hirri, met a-wechoù 'vez ken brav klevout netra nemet al lapoused.

C - Sell ta, pezh bonedoù-touseg brav ! Bout 'zo ur sac'h plastik ganeoc'h ?

M - Ya, daou 'zo deuet ganin zoken, unan evit ar c'histin hag egile evit ar bonedoù-touseg !

M - Setu, degouezhet omp.

C - Degouezhet eo ar re all. Anavezet 'vez o beloioù gant o lanerioù ruz...

A - Mammig, Channig ! Kavet 'zo bet un takad brav gant Tadig ha Gwenole. Deuil 'ta ! Degouezhet eo moan ma bouzelloù...

GERIAOUEG

gwenodenn*, ar w. -où
sentier
 kistin, ar c'h. sing. -enn*
châtaigne
 boned-touseg, ar b. -où-t.
champignon
 takad, an t. -où *endroit*

dioueriñ, dioueret
(se) priver de
 kerzhet kerzhet
marcher

Me a blijfe din pourmen dre un hentig don bennak !
J'aimerais me promener dans un petit chemin creux !
 Ha sañset omp en em gavout eno e-tro kreisteiz hanter.
Et nous devons normalement nous retrouver vers midi et demi.
 Start eo diouer ar c'hirri.
Il est difficile de se passer de voiture.
 Bout ' zo ur sac'h plastik ganeoc'h ?
As-tu un sac en plastique (avec toi) ?
 Degouezhet eo moan ma bouzelloù...
J'ai le ventre creux...

O teskiñ dañsal

K = ar c'helenner
 R = Ronan
 L = Lena

K - Setu, grit ul linenn, an eil e-tal egile : ur paotr, ur plac'h, ur paotr, ur plac'h. Mat-tre. En em stagit bremañ dre ho tivvrec'h : ho prec'h dehou war an hini 'zo en tu dehou deoc'h hag ho prec'h kleiz dindan an hini 'zo en tu kleiz deoc'h.

Mat. Serrit ar c'helc'h. Brav-tre ! Dañset 'vez ingal etrezek an tu kleiz, e-giz e tro an heol.

Da zigentañ e vo graet gant an treid nemetken.

Setu : unan, daou, tri, unan ha...

unan, daou, tri, unan ha...

Bon, laket 'vo ar muzik da vont en-dro.

K- Mat. Ronan, sellit deus ar re all, ha n'eo ket deus ho treid. Dont 'ra brav ganeoc'h ! Lena, diwallit ! Manket 'peus ho paziou, peogwir n'ho peus ket kroget gant ho troad kleiz.

L - Re lonnus e ya ar muzik evidon !

K - Mat. Graet 'vo div wech c'hoazh difonnoc'h ar wech kentañ, ha peuzfonnus an eil gwech.

Dihanit un tammig 'pad ma vo cheñchet ar c'hasedig.

R - Me a blijfe din deskiñ soniñ evit lakaat ar re all da dañsal

L - Ma yalemp d'ur staj sonerezh ?

R - Bez e vo unan a-benn disadorn. Dont a ri ganin ?

GERIAOUEG

kelc'h, ar c'h. ioù <i>cercle</i>	dihanañ dihanet <i>cesser</i>	da zigentañ <i>d'abord</i>
paz, ar p. -ioù pas	mankañ manket <i>rater</i>	etrezek <i>vers</i>
	seniñ, sonet <i>jouer (d'un instru- ment)</i>	fonnus <i>rapidement</i>
	stlakal stlaket <i>frapper (les mains)</i>	peuzfonnus <i>assez rapidement</i>

Setu, grit ul linenn, an eil e-tal egile.
Voilà, faites une ligne, l'un à côté de l'autre.
En em stagit bremañ dre ho tivvrec'h.
Maintenant accrochez-vous par les bras.
Dont a ra brav ganeoc'h.
Vous y arrivez bien.

1- AL LAVARENNOÙ ANV-VERB - LA PROPOSITION INFINITIVE

Pour exprimer la spontanéité de l'action, le Breton use fréquemment de propositions infinitives (exemple en français : " et grenouilles de sauter dans la mare" La Fontaine).

- Construction à l'aide du participe-présent

Annaig o tont-tre.

Voilà Annaig qui rentre.

- Construction à l'aide de l'infinitif

Hag Annaig da c'hoarzhin.

Hag Annaig ha c'hoarzhin.

Hag Annaig c'hoarzhin.

Voilà Annaig qui se met à rire.

2 - Rakgerioù - Préfixes

Peur exprime une idée d'achèvement

Peurechuiñ : *terminer vraiment ; parachever*

Peuz exprime le presque accompli français ; devant un adjectif il amoindrit le sens de ce dernier.

Peuzfonnus : *assez vite, plutôt vite.*

3 - Dibenngerioù - suffixes

...adeg indique une action faite en commun. (redadeg : *course*)

4 - Troiennoù verb - tournures verbales

- Rappelons un certain nombre d'expressions impersonnelles :

Ret eo...	<i>Il faut / "obligatoire est..."</i>
Dav eo...	<i>(le sens d'obligation est plus fort dans la première expression)</i>
Mall ' zo ...	
Pres ' zo ...	<i>Il y a de la hâte...</i>
Poent eo	<i>Il est temps de ...</i>
Mall eo	
Moien ' zo	<i>Il y a moyen..</i>

- Ces expressions peuvent être rapportées à une personne à l'aide d'une préposition.

Mod pe vod, ' vo dav deoc'h chom.

De toutes façons, vous devrez rester (il vous faudra rester).

Dav eo bet dezhe.

Ils ont dû ("il leur a fallu").

Mall ' zo ganin.

J'ai hâte. ("de La hâte est avec moi").

Neuze ' vo moien deoc'h...

Alors vous pourrez... ("Alors vous aurez (le) moyen de...")

5 - Doare anaforek - Constructions anaphoriques

- Lorsque le sujet est exprimé, en tête de proposition, il y a anaphore, c'est-à-dire une répétition de la marque de la personne.

Me a zo moien din mont diouzhtu.

(Moi), je peux y aller tout de suite.

Ni eo ret deomp mont diouzhtu.

(Nous) il nous faut aller tout de suite.

("Nous est obligatoire à nous d'aller tout de suite")

- Ce type de construction anaphorique se rencontre aussi lorsque l'on exprime "l'accompagnement".

Pep hini ' vo e gourloudenn gantañ.

Chacun aura sa gourde. ("Chacun aura sa gourde avec lui")